

BRANDAR o BRANDIR, aplicats a l'oscil·lació convulsa impresa a una arma o altre objecte, i ABRANDAR, 'encendre en foc intens', són mots derivats del mateix origen que el cat. ant. *bran* 'espasa' i del seu ètomon germànic *BRAND 'fulla de l'espasa'.⁵ pròpiament 'tió abrandat', dita així per la lluïssor intensa d'aquella i la cremor que infligeix: mot idèntic al germ. BRAND 'incendi', que és derivat del germ. comú (gòtic, etc.) BRINNAN 'cremar, ésser ardent'. □ 1.ª doc.: *brandar*, sembla que ja apareix un cop a la fi del S. XIV (?), però a penes surt en literatura fins que es fa molt usual en el S. XIX; *brandir* ja c. 1325, *esbrandir* fi S. XIII; *brandó* 'antorxa encesa', tercer quart S. XIII; *bran* 'espasa', c. 1270.

Esbrandir és ja bastant freqüent des del primer segle de la llengua literària; ja en les *VidesR*: «un home --- tenia una espasa dreya davant l'emperador, e *esbrandia-la* entró a él, e dix-li que a glasi mor- <r>ia», P74v1, traduïnt «coram imperatore intrepidus adstitit et, contra eum *vibrans*, illum gladio moriturum praedixit» (ed. Graesse, 1952f.), «e-l degolador *esbrandí* l'espasa ---», P190r2, «e vi ja lo degolador ab l'espasa *esbrandén* sobre-l cap d'els», 10v1 i encara 132v2. Altres textos, no gaire posteriors, són les Ordinacions del cerimonial reial del ms. 8 de París: «açò feyt, lo rey traga la spasa del foure e devant tot lo poble, de cara, *esbrandesca-la* tres vegades» (DBal.). I en la *Questa del St. Graal* (mall., S. XIV): «cor<r>äch a l'espase --- la comensà *asbrandir*, e a l'*esbrandir* qa-n fâu, trançàs per mig» (155.11). Del simple *brandir* tenim almenys un ex. de Muntaner, que pot referir-se a una cerimònia semblant a la ja descrita de la coronació: «senyís ell mateix la dita espasa --- tragué-la de la bayna e *brandi-la* tres vegades» (cap. 297).

Més tardanament tenim una variant *brandejar* amb el mateix sentit: «tres lances, que *brandejava*, en semblança que volia destruir lo món» (S. xv, *Eximilis e Mir.* I, 212). En els literats de la Renaixença es troben aviat les dues últimes formes: «veig a 'N Pelay d'Astúries, qu'és dels més vells, / *brandint* sobre una roca l'acerat fèr», Milà i F., *La Mort de Galind*, v. 68 (ed. Gili, p. 301); «*brandejava* els garrots y les fones, xiulaven furients els rocalls y, si no venien més prompte a grapat, era perquè ho impedia la barreja de besties», Vayreda (*Sang Nova* IV, VII, p. 294). Eliminada la idea de vibrar una arma, segueix essent transitiu en el sentit d'agitar fortament un llarg objecte: «la creu de plata --- barroerament *brandejada* per en Jaquet, que, ja mig borratxo, no sabia on posava els peus, siguent de témer un contratemps, sí'l Rector, indignat, no la hi fa llevar de les mans», id. (*La Punyalada* I, 40 [4.ª ed., p. 39]).

Aquest mot ha pertangut a les principals llengües romàniques d'Occident, des del fr. antic, on *brandir* era de vegades «tremblar» i més sovint *brandir une arme*, i l'oc. ant. *brandir* està també ben documentat per «brandir, secouer» (FEW I, 499b), cast. ant. *blan-dir* (mj. S. XIV, amb *bl-* secundari) 'brandir una arma'

(Cuervo, *Dicc. C. y R.* I, 884-6; DCEC I, 470b), més tard *blandear* 'esgrimir' [fi S. xv],¹ gall. ant. *brandir*, ja en les *Cantigas* d'Alf. X: «sa lança, muito *brandindo*» (ed. Mettmann, 15.107).

La tendència ha estat una mica pertot a fer passar el verb a la classe, avui més viva i flexible, en -ar, sigui pel simple procés heteroclític, *brandar*, sigui mitjançant el sufix -ejar; o bé el fet que endevinen en el parlar d'Eivissa, en què, en formes com les futures i condicionals, una metàtesi vocàlica, acompanyant el canvi de conjugació, conduiria des de *brandirà* a *brindarà*, d'on resultà «brindà: balancear» (PzCabre-ro). Quant a *brandar*, el DAG. diu que «alta bandera *brandant* la lança» ja es troba en Turmeda, entenc que en una de les seves dues obres cabdals (1399, *Div. del R. de Mall., Bons Amonest.*), però com que és una forma força isolada i no en dona cita precisa ni exacte assenyalament, temo que no sigui alguna versió tardana i refeta de les *Cobles de la Divisió*, que foren populars tant de temps. El cas és que en general no es troben testimonis de *brandar* —forma que després domina de manera tan completa— ni en els diccionaris de l'època decadent, ni en els de rimes del S. XIV, i a penes en els del S. XIX (Lab. sí, ja 1839 «gronxar»; per al sentit de 'balancejar-se una nau', 1868, *SLitCosta*).

És clar que cal suposar, de tota manera, que fou molt més antic, car ja apareix unànimement en els escriptors de llenguatge més noble i tradicional de la Renaix.; sovint ja en l'*Atl.* (si bé tots tres passatges són de la versió definitiva de 1877 (i no figuren en l'*Atl.* primitiva de 1867): «se despenja drac d'ulls flamejants / y en roda la gran cua *brandant* com una llansa / tantost ab gorja y urpes li copsa abdues mans» (II, 37c), «altres més vells ne surten a glops de les cavernes, / *brandant* armes de pedra y ossades de mamuth» (III, 33b), «ab un lllamp que *brandava* / del Simoun en ales feria a tot vivent» (III, 25c). Algun cop usa també *brandejar*: «*brandeja* ab mà ferrenya l'espasa flamejanta» (IV, 18a), i aquí sí que el mot ja figura en la versió primitiva de 1867, però és curiós de veure que llavors escriví la forma més breu «*branda* sa mà ferrenya l'e. flam. / que-l fil d'or ha de rompre d'on, penjat, roda-l món» (com es llegeix ben clar en l'autògraf després descobert i reproduït en facsimil l'any 1946). En resum *brandar* (una arma o coses anàlogues) és l'ús que practicava Verdager des de la seva edat més juvenil, o almenys des dels 22 anys, i la que restà habitual, si bé admetent també *brandejar* (potser amb un lleu matís diferencial de subratllar més l'aspecte d'oscil·lació i menys el d'agressivitat en direcció definida).

Esmentem ara d'altres aplicacions corrents: 'oscillar una embarcació a impuls de les onades, de babord a estribord, i viceversa' (= fr. *rouler*, cast. *balancearse*, angl. *to roll*, it. *rollare*); és l'expressió que ja tinc apuntada de Sant Pol (1936, cf. *LleuresC*, 41; 1868, *SLitCosta*), en contrast amb el moviment de popa a proa (fr. *tanguer*, cast. *cabecear*, angl. *to pitch*, it. *beccheggiare*), que a St. Pol amb barques deien